

Індустріальний Львів

Історія

Околиці Львова

Події міста

Старий Львів

Таємниці галицьких надр. Нафтовидобування у Галичині австро-угорського періоду кінця XIX століття

By Фотографії Старого Львова - 17.02.2017

82

0

Share on Facebook

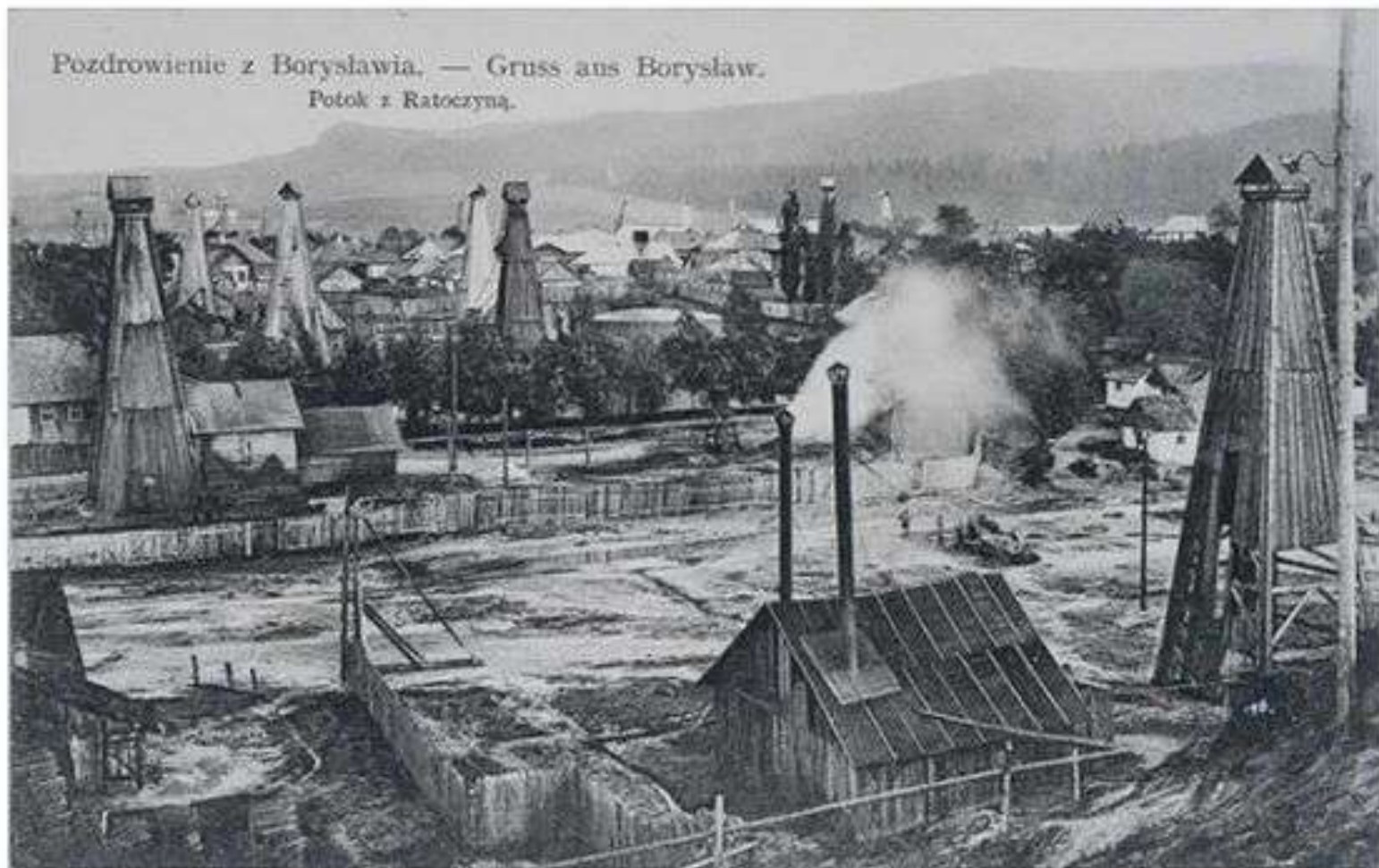
Tweet on Twitter

Цей період у розвитку нафтової промисловості пов'язаний з Бориславом, де було виявлено багаті нафтові джерела, що почали домінувати над виробництвом всіх інших шахт; всі компанії перенесли до Борислава свою основну діяльність, і там почав концентруватися трафік буріння.

Перевезення ропи до Печеніжинської рафінерії та вивіз продукції до Коломиї здійснювалися возами, а з 1886 р. – новозбудованою залізницею: 1 листопада 1886 р. відкрито гілку Коломия – Печеніжин (14 км) та Надвірнянське передмістя – Шепарівці – Княздвір (7 км), а 1 грудня – Печеніжин – Слобода Рунгурська, довжиною 10,9 км.

Pozdrowienie z Boryslawia. — Gruss aus Boryslaw.
Potok z Ratoczyńa.

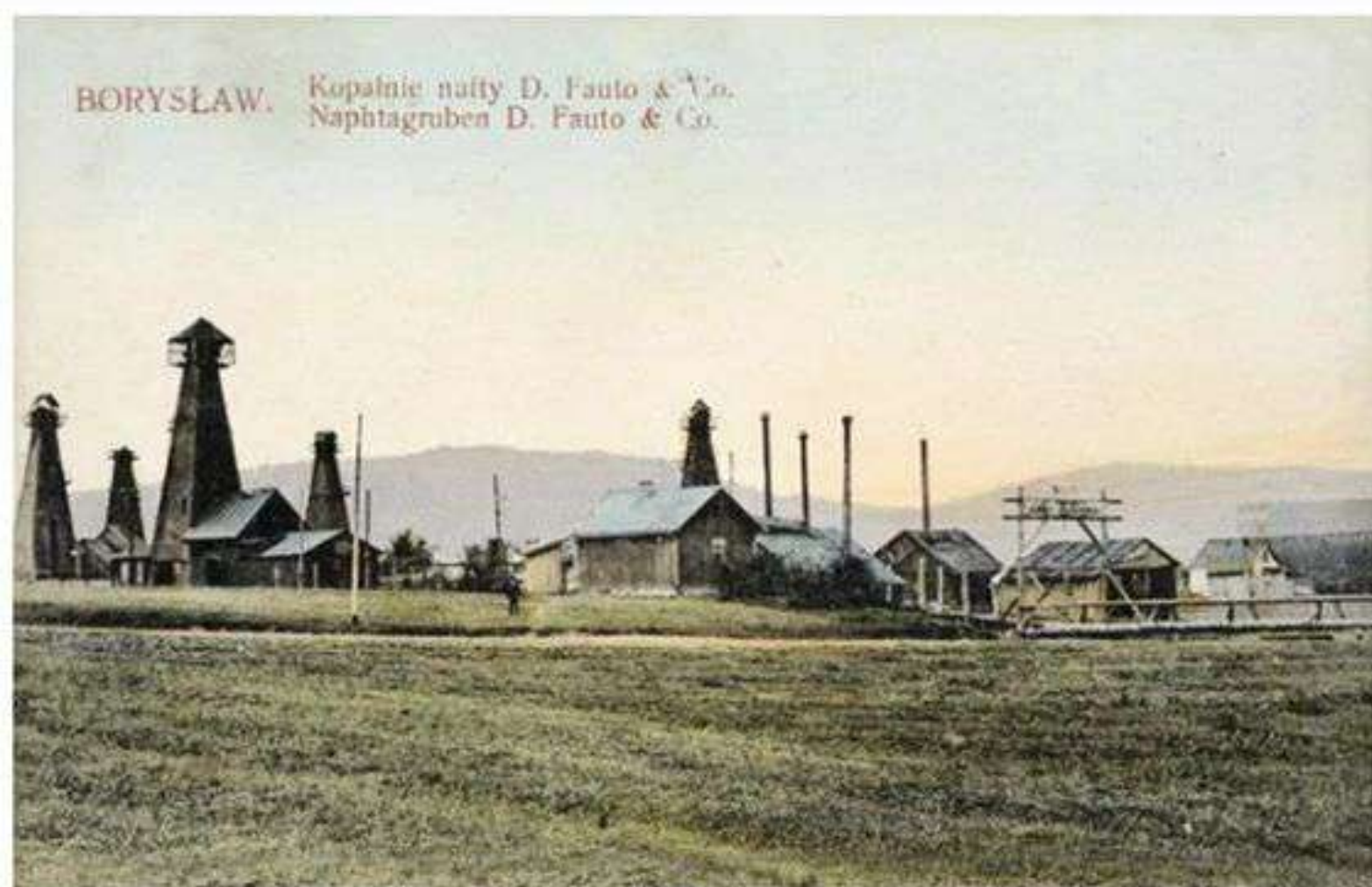
Нафтові вишки в Бориславі, 1911 рік

1886 р. у Слободі Рунгурській функціонувало 13 нафтових свердловин, за що було сплачено понад 2 тис. зол. податку, та декілька свердловин у Космачі. У 1885 р. у Слободі Рунгурській видобуто 17,1 т нафти на суму 668 тис. зол. ринських (3,9 за 1 ц). Внаслідок бурхливого розвитку Слобідського родовища, в 1880 рр. у багатьох місцевостях побудовано підприємства з дистиляції нафти. Нафту, що видобувалася на Гуцульщині переробляли підприємства у Коломиї («Gartenberg i Sp.», «Fiebich i Sp.»), Королівці («Brettschneider Leizor»), Печеніжині («Szczepanowski i Sp.»), Рунгусах («Auerbach Schmelke»), Сопові («Winzenz i Sp.»), Вербіжі («Weiser i Sp.», «Bloch i Sp.») – на всіх нафта з Слобідського родовища, Микитинцях («Fischer W.») – з Космацького та Пасічній («Griffel i Sp.») – з Пасічнянського родовищ. За використання природних ресурсів ці підприємства сплатили до казни понад 750 тис. зол. податків.

Печеніжинський завод став одним із найбільших в Австро-Угорщині (закритий у 1928 р.), на ньому працювало близько тисячі робітників і службовців. Щодобовий об'єм переробки нафти складав 60–100 т. Це було найбільше промислове підприємство Гуцульщини, яке приносило власникам значні доходи; робітники ж працювали у важких умовах і за низьку плату. Біля нього започатковано виробництво парафінових свічок.

BORYSLAW. Kopalnie nafty D. Fauto & Co.
Naphtagruben D. Fauto & Co.

Нафтові вишки в Бориславі, 1911 рік

Родовища нафтової ропи, крім Слободи Рунгурської, були виявлені також і в інших місцях, насамперед у Пасічній, Биткові й Делятині. Найпотужніше Битків-Пасічнянське родовище займало площу 200 км². Буріння там розпочалося в 1886–1888 рр. – діяло чотири свердловини, на яких видобуто 63,2 т нафти на суму 4310 зол. (6,82 за 1 ц). У 1885 р. у Галичині 359 великих і середніх копалень озокериту і нафти, яка перероблялася на 60 рафінеріях.

Нафтопродукти транспортували не лише місцевими транспортними артеріями, але й міжнародними лініями. У 1885 р., зокрема, ці продукти перевозилися залізницями: Північною Цісаря Фердинанда; Галицькою Кароля Людвіка; Львівсько-Чернівецькою; Угорсько-Галицькою; Архикнязя Альбрехта, Дністрянською, Тарнівсько-Лелухівською, Галицькою Трансверсальною. Загалом через Галичину перевезено 94375 т бензину, 65327 т асфальту, смоли і мастил.

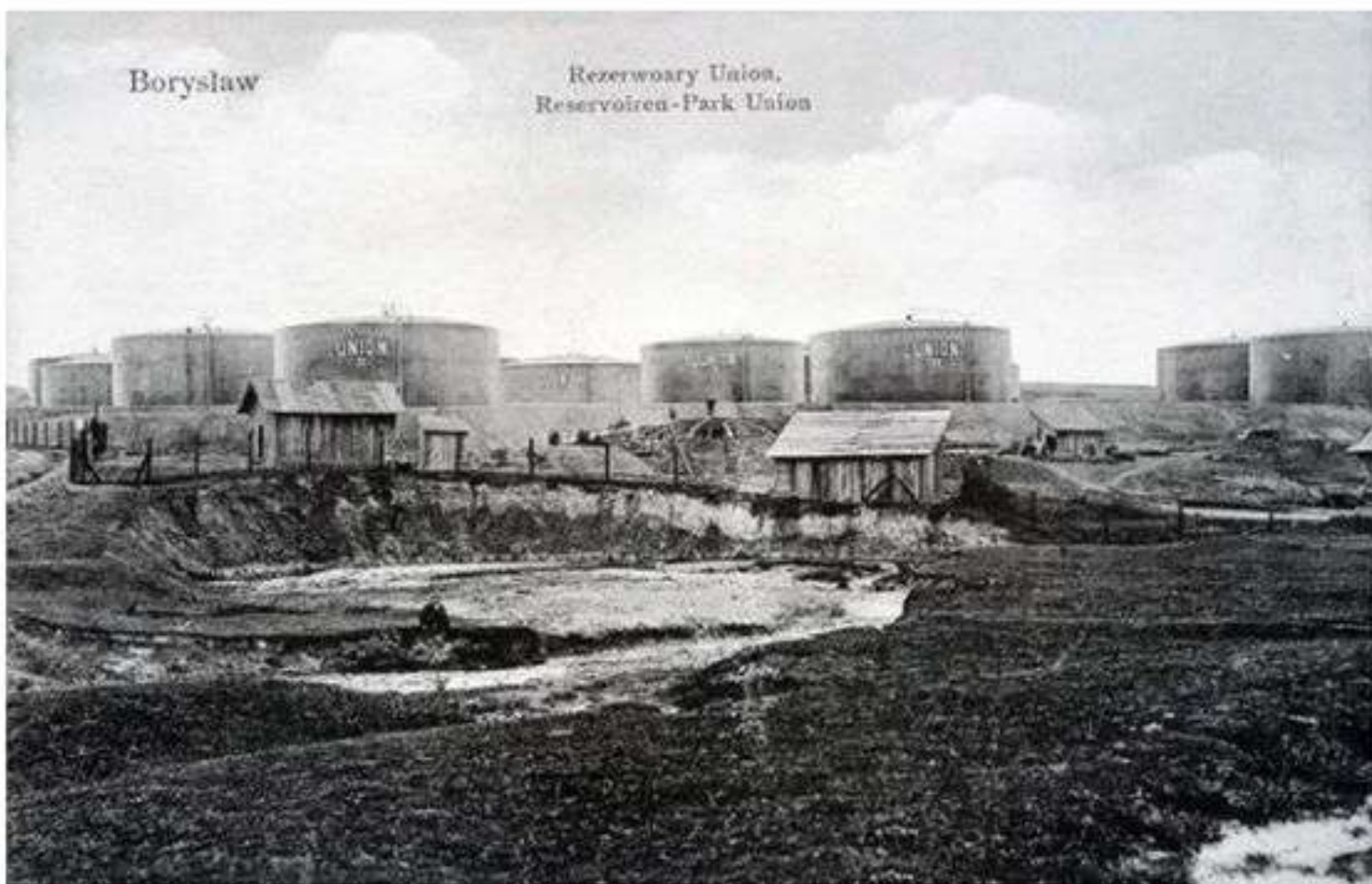
Widok szybów Tustanowice
Kopalnia (Grube) „Litwa“.

Нафтові вишки в Бориславі, 1913 рік

Отже, починаючи з 1884 р., почалося цілеспрямоване та систематичне буріння у Бориславі. У зв'язку з досить примітивною технікою на початках продуктивність була низькою. Однак, завдяки поліпшенню якості дослідження нових нафтоносних площ і якості буріння, швидко виріс об'єм видобування нафти, досягнувши апогею в 1908, 1909, 1910 рр. Навіть у 1897 р. Борислав ще не відігравав ніякої провідної ролі у плані видобування вуглеводів у Європі. Лише з 1898 р. Борислав розпочав ходу, щоб отримати найближчим часом провідну роль в країні і в Європі.

Наприкінці XIX ст. Галичину було поділено на шість гірничих регіонів, які об'єднувалися у чотири гірничих округи: Краків; Ясло; Дрогобич; Станиславів.

Нафтові вишки в Бориславі, 1911 рік

Наприкінці XIX ст. у 64 місцевостях Галичини видобуто 452,2 тис. т нафти. Відповідно розвивалася нафтопереробна галузь. Спочатку будувалося багато (у 1890 р. понад 200) дрібних кустарних підприємств, проте вони дуже скоро виявилися нерентабельними і до кінця 1890-х рр. більшість їх закрилася. Залишилося лише близько 50 найбільших підприємств, в яких було зайнято понад 700 чоловік. Із цих підприємств тільки три мали по 51–100, а шість – по 21–50 робітників.

Нафтопереробне виробництво і далі залишалося дрібним, слабо механізованим – іноземному капіталу вигідніше було вивозити нафту поза межі краю в сирому вигляді.

1886 р. держава розпочала експлуатацію нафтових родовищ у Пасічній, 1889 р. – у Майдані, 1897 р. – у Биткові. Початкові дебіти – 30 т/добу. У Пасічній, Майдані та Биткові нафту видобували з відносно невеликої глибини у легкодоступних шарах земної поверхні. У Биткові перша свердловина не дала позитивного результату, а через два роки інша дала промисловий приплив нафти, після чого темпи буріння зросли. До 1913 р. там експлуатувалося 26 свердловин, з яких щорічно видобували 36,7 тис. т нафти.

Нафтові вишки в Бориславі, 1914 рік

У 1897 р. вийшла «Карта Галичини», на якій показані нафтові поля поблизу Добротова, Чорного Потoku, Слободи Рунгурської, Космача, Ворохти, Яблуниці, між Битковом та Любіжнею. С. Витвицький згадував про місцезнаходження нафти у Прокураві та поблизу Жаб'я. Однак, вони не привернули уваги підприємців, і лише місцеві жителі використовували нафтову ропу для змащування возів і освітлення. В Акришорах, на виявленому джерелі нафти, її експлуатація була короткочасною і швидко занепала. В 1868 р. згадувалося, що «фабрика в Акришорах підупала, стоїть як стояла, а з тієї криниці біля фабрики черпають селяни щоденно по-трохи нафти». 1893 р. у Слободі Рунгурській отримано 9870 т нафти. Пересічна глибина свердловин становила 200–300 м.

Borysław — Tustanowice

Kopalnia „Tow. Akcyj w Galicya”

Нафтові вишки в Бориславі, 1915 рік

Перше глибоке буріння в Бориславі від імені «Карпатського нафтового товариства» в 1893 р. розпочав Владислав Длугош (1910 р. у Львові як акціонерне товариство було створено Галицький народний банк для сільського господарства і торгівлі, ініціаторами появи якого були Віденський Австрійський земельний банк та група нафтових магнатів на чолі з тодішнім австрійським міністром зі справ Галичини Владиславом Длугошем, який з часом став сенатором Другої Речі Посполитої). До того часу Борислав був відомий тільки з існуючих шахт, де видобували земний віск (озокерит). Дуже скоро стало очевидно, що під шарами озокериту є багаті родовища нафти. Вже в 1897 р. з перших бориславських свердловин отримано значний приплив нафти і з тих пір виробництво у Бориславі почало швидко зростати; з'являлися нові потужні свердловини, серед яких «Фейлер», що давала 500 т нафти в добу. Підприємець Владислав Шуйський на початку XX ст. пробував у Тустановичах свердловину «Литва», яка також дала значний приплив нафти, що було відрядним фактом у перспективах розвитку нафтового бізнесу у Бориславсько-Тустановицькому родовищі. Саме там впродовж короткого часу з'явилося безліч бурових веж, із запаморочливою швидкістю створена нова мережа нафтових компаній, в основному за сприяння національного капіталу. Однак, вже 1903 р. там з'являється й потужний іноземний інвестор.

У Бориславі і Тустановичах почалася нафтова лихоманка, кожна компанія хотіла швидше сусіда досягнути нафтових пластів, швидше дістатися до глибших горизонтів і отримати десятки або сотні тонн сирої нафти у добу; видобуток нафти зростав з вражаючою швидкістю, незабаром з'ясувалося, що виникла проблема у резервуаруванні нафти-сирцю. І це не випадково, адже нововведені свердловини давали значні дебіти.

Нафтові вишки в Тустановичах, 1914 рік

Наглядним прикладом була свердловина «Oil City» в Тустановичах, з якої щодобово фонтанувало до 1000 т нафти, яка текла в потоки і втрачала свої якості та, відповідно, ціну. Ціни на таку нафту впали до вкрай низького рівня (1–1,5 корон за 100 кг) і промисловість почала відчувати серйозну внутрішню кризу. Австрійський уряд під тиском Кола Польського у Відні побудував у Дрогобичі велику рафінерію для виробництва «ропалу» або рідкого палива для локомотивів; нафтопереробний завод працював на всю потужність і галицькі нафтопродукти отримали зарубіжні ринки і нафтова промисловість Галичини стала світовою індустрією, з якою почали рахуватися зарубіжні країни та їх капітал.

Великим поштовхом до збільшення видобування нафти стало відкриття Східницького нафтового родовища у 1895 р., де відкрито великі шибі «Jakób» та «Cecylia», що дали 80 тис. т нафти вже у 1896 р. Після Східниці прийшла черга до Борислава (першу свердловину у 1895 р. пробував Мак-Гарвей), який в короткий проміжок часу відсунув інші регіони Галичини на задній план. До кінця XIX ст. щоденна норма видобування нафти у 10 т з однієї свердловини стала реальністю. Дещо пізніше з I нафтового горизонту (на глибині 750 м) щоденно свердловина давала до 40 т нафти.

Володимир КЛАПЧУК

доктор історичних наук, професор

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

© Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини : видобування та переробка :

[Монографія] / В.М. Клапчук / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». – Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. – С. 67–216 (508 с.)